

Tanárok és tanítványok

Egy kisiút, hat esztendő, most szeptemberben került az első osztályba, szülei bemutatták leendő igazgatójának. Az igazgató kezét fogott a szülővel, majd a gyerekekhez fordulva így szólt: „Veled azért mégsem fogok kezét.”

Nem tudom, a fiúcska mit fogott fel e tapintatlan gesztusból, mit nem, a szülők mindenesetre csodálkoztak a dolgon s joggal, lévén mindketten pedagógusok. Látszólag jelentéktelen esetről van szó, pedig valahol itt kezdődik az a hosszú éveken át tartó kapcsolat nevelők és növendékek, pedagógusok és tanítványok között, amit a ma divó szóhasználatlaltal „tanár–diák viszony”-nak neveznek.

Nincs értelme messzemenő következtetéseket levonni e kis esetből, nem is lehet tipikusnak minősíteni, mégis elgondolkodtató, s mégis a rosszul értelmezett, vagy enyhébben fogalmazva, a félreértett tanár–tanítvány kapcsolat példáját kell látni benne. Itt valami már a legelején elromlott. Egy felnőtt ember, egy iskolaigazgató a gyermek iránti szeretet, sőt tisztelet iratlan törvényét sértette meg. Mert mi következik egy iskola első emberének ilyen magatartásából, a vélt magasabbrendűség ez udvariatlan megnyilatkozásából? Félelem, s egy kis keserűség. Az, aminek éppen az ellenkezőjét hirdetjük a szocialista pedagógiában. A gyerek azt hiszi, hogy az igazgató, a pedagógus más ember, mint a többi. S az a fonák ebben, hogy valóban más, mert nevelő. Mert kisgyerekeket, mert tizenéveseket, szelid és borzas kamaszokat adott kezére a társadalom, hogy sikerek és kudarcok nehéz útján járva, de mindig türelemmel, művelt, gondolkodó és tisztességes emberré nevelje őket. Más, mert munkateljesítményét nem gépek, nem precíziós műszerek mérik, hanem sorsok, nem behelyettesíthető képletek, hanem ifjú szívek.

Minden viszony kétoldalú. A tanár–diák viszony sem kivétel. S mindegy, az általános iskola alsó tagozatán tanuló kisgyerek áll-e az egyik oldalon, vagy főiskolai, egyetemi hallgató. A tanár–diák viszony természetes, ha tetszik „törvényes” alapja e sorok írójának véleménye szerint csak a kapcsolat kétoldalúságából következő kölcsönös tisztelet és megbecsülés lehet. Amit azonban a dolog, s főként a pedagógus természeténél fogva a pedagógusnak illik kezdeményeznie. Gesztusaival, szavával, tudásával, magatartásával, egész lényével. Neki kell kezdeményeznie, mert tapasztaltabb, mert felnőtt, mert vette magának a bátorságot, hogy emberneveléssel keresse a kenyerét.

1946-ban volt egy általános iskolai 5. osztályom. Harminchat fiú. Vadak, fegyelmetlenek. Csak az akkor nagyon népszerű gombfoci érdekelte őket. Idősebb kollégáim hol megvetéssel, hol gúnnyal, — de jó szándékaik ellenére mindig „fölülről” nyilatkoztak róluk. Értelmesek, de gazfickók, „kikécsítik” az idegeket. Én — akkor még fiatal és szenvedélyes osztályfőnök — elhatároztam, hogy jobb belátásra bírom, hogy „megnevelem” őket. Úgy kezdtem, hogy szórakozásaik, „iskolán kívüli” életük iránt érdeklődtem. Heteiken át hosszú délutánokon játszottam a kedvükért gombfocit magam is, s közben beszélgetve megismertem és tanítottam őket. Őszinték lettek hozzám, s hamarosan megváltozott körülöttük az iskolai közvélemény is. A diákönkormányzat igen jól működött, az osztályért, a közösségért való felelősség tudata egyre erősödött. Ezek a fiúk ma 32 évesek. Ma is ragaszkodók, számomra változatlanul gyerekek. Nincs életüknek olyan eseménye, amelyről a legtöbb ne tudósítana. Egyszóval: jó volt közöttünk a tanár—diák viszony. Pedig nem tettem mást, mint amire valamikor elköteleztem magam: tanár voltam. Ami egyet jelentett azzal, hogy — Aranyt idézve — „mindig, minden körülményben” ember igyekeztem lenni. Az olvasó szíves elnézését kérem e személyes motivációért.

Persze ahhoz, hogy a „tanár—diák” viszony jó és építő legyen, s hogy a szocialista pedagógia követelményei szerint alakuljon, néhány elemi előfeltétel szükséges. A legfőbb ez: okosan kell szeretni a gyereket, a fiatalembert. Adni neki tudást, emberséget, s követelni tőle tudást, emberséget. Nevelni türelemmel, józan szigorral, elvi következetességgel. S olykor, például bemutatókozásnál, kezét is fogni vele.

Pálmai Kálmán